

हरे (ता.चंदगड,जि.कोल्हापूर) येथील
सरंजाम जमिनीच्या निर्गतीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन निर्णय :- क्र. एसपीआर ३८९३/१९०/प्र.क्र.१४०/ल-४

मंत्रालय,मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक :- ३१.५.२००१.

शासन निर्णय

कोल्हापूर जिल्ह्यातील चंदगड तालुक्यातील राजकीय स्वरूपाच्या सरंजामास तेथील सरंजामदार श्री संभाजीराव हनुमंतराव सावंत-भोसले हे "हरे" गावात राहत असल्यामुळे या सरंजामास "हरे सरंजाम" असे संबोधण्यात येते. १९३७ मध्ये हे इनाम "प्लॉट ऑफ सॉईल" या प्रकारचे ठरविण्यात आले. सदरच्या इनामामध्ये एकूण ४७ गावातील २२०९२ हेक्टर जमिनीचा अंतर्भाव आहे. या ४७ गावांपैकी २३ गावे ही सरंजाम यांच्या अंमलाखाली तर २४ गावे पोट इनामदार यांच्या अंमलाखाली होती. मुंबई सरंजाम जहागिर अँड अदर इनाम्स ऑफ पोलॅटिकल नेचर रिव्हिज्मशन रुन.१९५२ अनुसार सदरचे इनाम खालसा करण्यात आले. या खालसा नियमातील तरतुदीनुसार दिनांक १.११.१९५२ हा प्रमाणभूत दिनांक ठरविण्यात आलेला आहे. या सरंजाम जमिनीच्या संदर्भात शासन निर्णय,महसूल व वन विभाग,क्रमांक - एसपीआर ३४५४/एम (स्पेशल), दिनांक १२.१०.१९५६ व शासन निर्णय,महसूल व वन विभाग,क्रमांक - एलएक्यू ११५७ एसपीआर/एल, दिनांक १८.८.१९६० अन्वये सरंजाम श्री संभाजीराव हनुमंतराव सावंत-भोसले व त्यांच्यावरील अवलंबितांना जमिनी पुनर्अनुदानीत करण्याबाबत आदेश काढण्यात आलेले आहेत. सदरच्या जमिनीचे पुनर्प्रदान हे नियंत्रीत सत्ता प्रकाराने नवीन व अविभाज्य शर्तीवर करण्यात आलेले आहे. त्यातील कुळांच्या हक्कांना बाधा येणार नाही असेही त्यामध्ये स्पष्ट करण्यात आलेले आहे. सदरचे पुनर्प्रदान हे दिनांक १.११.१९५२ पासून करण्यात आले असल्याचे स्पष्ट करण्यात आले आहे.सरंजामातील जमिनीपैकी सरंजामदारांना व इतरांना पुनर्प्रदान करण्यात आलेल्या जमिनी बगळून उर्वरित जमिनी या सरंजामदारांच्या संमतीने वर्हावाटीत असलेल्या व्यक्तींना शेतजमिनी कमाल धारणा मर्यादेच्या अधिन राहून नियंत्रीत सत्ता प्रकाराने नवीन व अविभाज्य शर्तीवर द्याव्यात असेही स्पष्ट करण्यात आलेले आहे. या आदेशानुसार जिल्हाधिकारी, कोल्हापूर यांनी सरंजामातील एकूण २२०९२ हेक्टर जमिनीपैकी १६००१ हेक्टर क्षेत्राची निर्गती केलेली असून उर्वरित ६०९१ हेक्टर क्षेत्र निर्गतीसाठी प्रलंबित आहे.

२. सदरच्या निर्गतीसाठी प्रलंबित असलेल्या जमिनीची निर्गती करण्याबाबतचा प्रस्ताव शासनाच्या ब-याच काळावधीपासून विचारार्थ होता. त्यानुषंगाने शासनाने यासंदर्भात पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतलेला आहे :-

- (१) हरे सरंजाम इनामाखाली ज्या जमिनी अविभाज्य सत्ताप्रकारावर दिलेल्या आहेत त्या शेतसारा आकाराचे दोनशे पट नजराणा रक्कम घेऊन त्या शेतप्रयोजनार्थ भोगवटादार वर्ग १ म्हणून विहीत करण्यात याव्यात.
- (२) या इनाम जमिनीचे शर्त भंग करून जे बेकायदेशीर हस्तांतरणाचे व्यवहार झाले असतील असे व्यवहार,शेतप्रयोजनार्थ वापर होत असलेस शेतसारा आकाराचे दोनशे पट नजराणा रक्कम घेऊन नियमानुकूल करून देण्यात यावेत व बिगरशेती प्रयोजनार्थ वापर होत असलेस शीघ्रसिध्द गणकानुसार बाजार मुल्यांकनाचे ७५ टक्के रक्कम घेऊन असे व्यवहार नियमानुकूल करून देण्यात यावेत.
- (३) दिनांक १.११.१९५२ रोजी किंवा सन १९५८ किंवा प्रथमतः महसूल अभिलेख तयार (सन १९५९ पर्यंत) झाले त्यावेळेस ज्यांचे नाव्यात जमिनी कसणेसाठी होत्या व आजपावेतो त्यांचेच नाव्यात आहेत. अशा बाबतीत जमीन कमाल जमीन धारणेपर्यंत जमीन त्यांचे नावे करावी.

(४) सन १९५२ नंतर जे वहीवाटदार अतिक्रमण करून जमिनी वहीवाटीत आहेत त्यांचे बाबत पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी :-

सध्या ज्यांच्या ताब्यात जमिनी आहेत, परंतु ७/१२ पत्रकी त्यांची नावे नाहीत त्यांच्या बाबतीत त्यांना अतिक्रमणदार न मानता बेदखल कुळे प्रकरणी ज्या पुढील कार्यपद्धतीचा अवलंब करून वहीवाटी निश्चित करण्यात आलेल्या आहेत, त्याच कार्यपद्धतीचा प्रस्तुत प्रकरणी अवलंब करण्यात यावा. सदरची वहीवाट निश्चित करतांना दिनांक १.११.२००० पर्यंतची परिस्थिती प्रमाणभूत मानण्यात यावी :-

१) दि.१.११.२००० रोजी अशी व्यक्ती १२ वर्षे अव्याहतपणे जमीन कशीत आहे याबाबतचा पुरावा.

२) संबंधित वहीवाटदाराचे शपथपत्र.

३) लगतच्या वहीवाटदाराचे शपथपत्र.

४) पोलीस पाटील/सरपंच यांची शपथपत्रे.

५) वरील व्यक्तीच्या शपथपत्राव्यतिरिक्त ग्रामपंचायतीचा ठरावही अनिवार्य करावा.

६) उपविभागीय अधिकारी यांच्यामार्फत स्थानिक चौकशी.

उपरोक्त कार्यपद्धतीच्या अनुषंगाने वहीवाट निश्चिती झाल्यानंतर शेतजमिनीच्या बाबतीत शेतसारा आकाराच्या दानशेफट नजराणा घेऊन, शेतीप्रयोजनार्थ नावे करावी तर अकृषिक प्रयोजनार्थ वापर होत असल्यास शीघ्र सिध्द गणकानुसार बाजार मुल्याच्या ७५ टक्के रक्कम घेऊन नावे करण्यात यावी.

(५) उपरोक्त अनुक्रमांक २, ३ व ४ अन्वये विहित केलेल्या जमिनी भोगवटादार वर्ग १ म्हणून धारण करण्यात येतील.

३. उपरोक्त प्रमाणे सरंजामातील जमिनीची निर्गती करण्यात आल्यानंतर शिल्लक राहिलेली उर्वरित सुमारे १६८८ हेक्टर जमीन "लॅन्ड बँकमध्ये" जमा करण्यात यावी.

४. जिल्हाधिकारी, कोल्हापूर यांना विनंती करण्यात येते की, हेरे सरंजाम जमिनीची उपरोक्त आदेशानुसार सत्वर निर्गती करण्यात यावी.

५. हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने (अनौपचारिक संदर्भ क्र. ६४९/२००१/व्यय-९, दिनांक २५.५.२००१ अन्वये) निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

तलापारीत

(ज.ना.पाटील)

कक्ष अधिकारी,

महसूल व वन विभाग.

प्रति,

१) विभागीय आयुक्त, पुणे विभाग, पुणे.

२) जिल्हाधिकारी कोल्हापूर, कोल्हापूर.

३) उपविभागीय अधिकारी, चंदगड, जि. कोल्हापूर.

४) तहसिलदार, चंदगड, जि. कोल्हापूर.

५) वित्त विभाग (व्यय-९), मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

६) निवड नस्ती (ल-४) कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.